

BVD-SBP

FOCUS

rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van betekenis
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

D87/12 CO:2055276

16 juni 1987

HET VERZET IN ZUID-AFRIKA (V C)

In deze aflevering uit de serie rapporten over het ANC wordt aandacht geschonken aan de mysterieuze organisatie "Okhela", waarvan het bestaan in 1975 bekend werd na de arrestatie van de blanke dichter Breyten BREYTENBACH. Het ging hierbij om een groep Afrikaans-sprekende blanken die met het ANC samenwerkten en die zeiden zich geïnspireerd te voelen door de beruchte Henri CURIEL. In dit deel wordt uitvoerig geciteerd uit de autobiografische notities die BREYTENBACH na zijn vrijlating publiceerde.

Voorts wordt er in dit rapport aan herinnerd hoe het Zuidafrikaanse inlichtingenapparaat in het verleden via de - naar later bleek vermeende - ballingen SCHUITEMA en in anti-apartheidskringen in Europa gepenetreerd is geweest. Gevreesd moet worden dat operaties van deze soort nog steeds gaande zijn.

Ook wordt gewezen op het bestaan van organisaties in West-Europa die zich de opvang van Zuidafrikaanse deserteurs ten doel stellen. Deze organisaties kunnen niet alleen een doel zijn voor agenten van de Zuidafrikaanse diensten, maar kunnen ook banden hebben met (leden van) het oude CURIEL-apparaat.

HET VERZET IN ZUID-AFRIKA (V-C)

De aanhouding van BREYTENBACH

Op 19 augustus 1975 werd in Zuid-Afrika Breyten BREYTENBACH gearresteerd, toen hij op het punt stond het land uit te reizen. Deze blanke Zuidafrikaanse dichter was na jarenlang als balling in Parijs gewoond te hebben Zuid-Afrika weer binnen gekomen onder een andere naam en in vermomming. Het door hem gebruikte paspoort was, zo vertelde hij na zijn vrijlating, afkomstig van de "Solidarite"-organisatie van Henri CURIEL.

Nadat BREYTENBACH een opzienbarende bekentenis had afgelegd werd hij op 26 november veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf. Vlak na het proces werden als uitvloeisel daarvan verschillende Zuidafrikanen opgepakt waaronder enkele die een vooraanstaande rol hadden gespeeld in blanke studentenorganisaties.

Sympathie-comite's in Nederland

Na de veroordeling van BREYTENBACH werden in Nederland twee sympathie-comite's opgericht, namelijk het "Breytenbach-comite", per adres te Capelle aan de IJssel en de "Friends of Breyten BREYTENBACH", per adres een ten name van staande postbus in Amsterdam.

Okhela

Na zijn aanhouding bekende BREYTENBACH een vooraanstaand lid te zijn van de geheime blanke organisatie "Okhela" (Vonk). Volgens hem was deze groep in het begin van de jaren zeventig opgericht op verzoek van nationalistische krachten binnen het ANC, die hoopten dat zo tegenwicht geboden zou kunnen worden tegen de blanke communisten. Als exponenten van deze nationalistische stroming werden genoemd Oliver TAMBO en vooral Johnny MAKATINI, toen hoofd van de ANC-vertegenwoordiging in Algiers. MAKATINI zou zelfs samen met BREYTENBACH, de toen in Rome wonende Jobst GRAPOW en de in die dagen in Amsterdam gevestigde Zuidafrikaan Berend SCHUIITEMA "Okhela" hebben opgericht. Volgens SCHUIITEMA was de organisatie uit op "revolutionaire hervormingen" in Zuid-Afrika, die bereikt zouden moeten worden via "gewapende strijd en ondergronds werk".*

In een officiële reactie op de bekentenis van BREYTENBACH ontkende het ANC betrokken te zijn geweest bij de oprichting van "Okhela".** Dit behoefde in zoverre ook niet te verbazen omdat het ANC natuurlijk niet was gebaat bij een verscherping van de tegenstellingen tussen nationalist en communisten. Rest de vraag of de Zuidafrikaanse autoriteiten de bekentenissen van BREYTENBACH juist met het oog daarop prominent naar buiten hadden gebracht.

*Vgl. artikelen van Cees GLOUDEMANS in "De Volkskrant", d.d. 15, 22 en 29-5-1976.

**In de na zijn vrijlating gepubliceerde autobiografische notities bevestigde BREYTENBACH de juistheid van deze ANC-ontkenning met de woorden: "In werkelijkheid konden en wilden de medewerkers van het ANC met wie wij in contact stonden ons niet namens het ANC tot actie aansporen". (blz. 433).

De rol van het Afrikaans

In een in juni 1978 gepubliceerd weekbladartikel over "Okhela" viel te lezen dat de groep ondanks de affaire BREYTENBACH nog steeds bestond en actief was.* Het zou gaan om een organisatie van Afrikaans-sprekende blanken die zich niet alleen keerde tegen de uitbuiting van de zwarten maar ook tegen de Sovjetrussische expansie in Zuid-Afrika. "Okhela"-leden hadden daarom geen goed woord over voor de Khartoum-alliantie en voor de communistische mantelorganisatie AAPSO. De groep verzette zich ertegen, aldus het artikel, dat het Engels als enige taal in de anti-apartheidsbeweging werd gebezigd en wilde daarentegen het gebruik van het Afrikaans stimuleren, omdat die taal was geboren in de strijd tegen het Britse imperialisme. De leden van "Okhela" wilden "niet als individuele blanken gezien worden, maar als verdedigers van hun blanke Afrikanerschap binnen de revolutionaire beweging". Volgens hen had het in 1969 in Morogoro gehouden ANC-congres de blanken slechts als individuen bejegend en daarmee aansluiting gevonden bij de Sovjetrussische opvattingen terzake.** .

Volgens het artikel beriepen verschillende "Okhela"-leden zich voor hun ideeën paradoxaal genoeg op de in mei 1978 in Parijs vermoorde orthodoxe communist Henri CURIEL, die tot zijn dood leiding had gegeven aan het beruchte zogenaamde CURIEL-apparaat.*** . Zij gingen zelfs zo ver te beweren dat CURIEL hen niet alleen inspireerde maar ook daadwerkelijk had gesteund. Met een beroep op CURIEL werd vanuit "Okhela" gepleit voor gewapende strijd boven akties van burgerlijke ongehoorzaamheid, zoals boycots.

CURIEL en Zuid-Afrika

Alhoewel de preciese band tussen "Okhela" en Henri CURIEL niet duidelijk is geworden, is het zeker dat BREYTENBACH en SCHUITEMA in de eerste helft van de jaren zeventig enigerlei relatie hebben gehad met CURIEL en diens apparaat. Later bleken er contacten te bestaan tussen het gememoreerde "Breytenbach-comite" van MOOLJ en mensen uit de CURIEL-sfeer in Parijs.

In juni 1980 werden in Frankrijk zes personen gearresteerd wegens het vervalsen van paspoorten en dergelijke. Onder hen was de Fransman Daniel LANDRE, die deel uitmaakte van het CURIEL-apparaat. Hij was tijdens een verblijf in Zuid-Afrika met de anti-apartheidsstrijd gaan sympathiseren en had aan het eind van de jaren zeventig enkele keren vervalste dokumenten en stempels aan zwarte Zuidafrikanen geleverd.****

*Artikel van Wicher HULST in de "Haagse Post" d.d. 24-6-1978.

**Deze gedachtengang is zeker ook interessant tegen het licht van de in Focus D87/11 d.d. 29-5-1987, blz.5, geciteerde uitspraak van generaal Van den BERGH. Dit voormalige hoofd van de Zuidafrikaanse geheime dienst BOSS vergeleek daarin immers de strijd van de zwarte nationalist met het verzet van de blanke Afrikaanders tegen de Britten.

***Zoals bekend was CURIEL een als balling in Frankrijk wonende Egyptische Jood. Het CURIEL-apparaat, dat volgens sommige berichten nog steeds tenminste gedeeltelijk zou functioneren, verleende allerhande steun aan verzets- en bevrijdingsbewegingen in verschillende delen van de wereld. In de loop der jaren heeft het apparaat ook over verschillende contacten in Nederland beschikt.

****"Le Monde" d.d. 12-11-1980.

BREYTENBACH over ANC en SACP

Nadat hij in december 1982 in vrijheid was gesteld en naar Frankrijk was teruggekeerd schreef BREYTENBACH een boek over zijn belevenissen.* Hij beklemtoonde daarin dat hij geen lid van het ANC was en dat "Okhela" was opgericht ter ondersteuning van een faktie binnen het ANC.**

In zijn boek ging BREYTENBACH uitvoerig in op de bedenkingen die hij in de jaren zestig en zeventig koesterde tegen het ANC en de SACP. "Het ANC is een Afrikaans-nationalistische organisatie en is de politieke groepering die de meerderheid van de Zuidafrikaanse bevolking vertegenwoordigt. ... Maar het is ook een organisatie die samenwerkt met diverse andere organisaties, en in feite is de SACP de drijvende kracht achter deze organisaties. De SACP beheerst in feite de zenuwcentra van de bevrijdingsbeweging ... De SACP heeft het secretariaat en de financiële structuur van het ANC in handen en beheerst de gewapende vleugel van het ANC, Umkhonto we Sizwe. De SACP vormt de voornaamste schakel tussen het ANC en de sympathisanten in het buitenland, zowel op regeringsniveau - de steun uit de socialistische landen - als op het niveau van de anti-apartheidsorganisaties die over heel West-Europa verspreid zijn. De SACP heeft ook zonder twijfel zeggenschap over de faciliteiten die ter beschikking van het ANC worden gesteld voor de militaire opleiding van toekomstige ANC-soldaten, omdat de communisten zelf bij die opleiding betrokken zijn of de rol van tussenpersoon spelen. En bovenal heeft de SACP de ideologie geformuleerd die het ANC tot richtsnoer dient, en ziet zij toe op de handhaving ervan."***

BREYTENBACH toonde zich bevreesd voor de SACP omdat een communistische partij volgens hem "van nature en per definitie een machtsappraat is. De vorming van zo'n partij heeft maar een doel: het veroveren en uitoefenen van de macht. "Vervolgens wees hij erop dat de partij "numeriek (weliswaar) een zeer beperkt aantal mensen vertegenwoordigt", maar dat de "Revolutionary Council" van het ANC "praktisch geheel in handen (zou zijn) van leden van de SACP, ook al zitten ze er soms als afgevaardigden van het ANC". Hij achtte dit vooral van belang omdat de SACP "het afwerpen van het apartheidsjuk slechts als een eerste stap (ziet) op weg naar een grondige hervorming van de Zuidafrikaanse maatschappij tot een systeem dat zich kenmerkt door een socialistische economie en een grote mate van overheidscontrole van het type dat we kennen uit de Oosteuropese landen."****

De bezwaren van BREYTENBACH tegen de SACP lagen evenwel nog veel sterker op een ander vlak. "De SACP is in woord en daad een multiraciale, niet-racistische, anti-racistische organisatie. Zij telt onder haar leden mensen uit alle culturele en etnische groeperingen en uit alle taalgemeenschappen in het land. En dat was nu precies het punt waarover ik en mijn vrienden met hem van mening verschilden We vonden dat de SACP de werkelijke problemen van het culturele bewustzijn - we hebben toch inmiddels de Black Consciousness beweging gehad! - wegmoffelde; en we meenden dat je door zwart en blank op deze wijze, op dit niveau, in een organisatie samen te brengen, de gevechtskracht van de gewapende strijd aantast ... want je maakt het de mensen (die dagelijks de verschillen tussen blank en zwart ervaren) moeilijk om zich in de partij te herkennen."*****

*In 1984 verscheen bij Van Gennep een Nederlandse vertaling van dit boek: Breyten BREYTENBACH, "De ware bekentenissen van een witte terrorist". (Amsterdam, 1984).

**BREYTENBACH, blz. 68.

***BREYTENBACH, blz. 82.

****BREYTENBACH, blz. 83.

*****BREYTENBACH, blz. 83/84.

Voorts had BREYTENBACH "misschien als gevolg van ervaringen opgedaan in de linkse beweging van de jaren zestig, een hevige afkeer van het stalinisme", dat hij omschreef als: "doctrinair zijn; altijd "moeders" koers volgen, hoe vaak die ook wordt herzien of gewijzigd; bureaucratisch zijn tot in het extreme; en ook: niet-democratisch zijn, door gebruik te maken van de slimme formules van het "democratisch socialisme". BREYTENBACH beschouwde de SACP als stalinistisch in deze zin.*

"Okhela" en CURIEL

Volgens BREYTENBACH lagen in het voorgaande "objektieve oorzaken van het ontstaan van "Okhela".**

De beginfase van "Okhela" beschreef hij als volgt. "In het begin van de jaren zeventig kreeg ik de speciale taak toegewezen om vormen van bijstand in het leven te roepen ten behoeve van militante blanke tegenstanders van het apartheidregime in het land zelf, om dergelijke hulpposten in het buitenland op te richten, en om blanke activisten tijdens hun verblijf in het buitenland behulpzaam te zijn bij het verkrijgen van faciliteiten voor een basisopleiding, zodat ze de strijd bij terugkeer naar Zuid-Afrika ondergronds zouden kunnen voortzetten. De mensen die namens het ANC deze hulporganisaties in het buitenland op poten zetten waren verenigd in de organisatie "Solidarite", waarvoor Henri CURIEL de hoofdverantwoordelijkheid droeg Stukje bij beetje werd ik ingelicht over de activiteiten van "Solidarite" "Solidarite" is in wezen voortgekomen uit de geest van verzet tijdens de tweede Wereldoorlog Deze mensen probeerden een antwoord te geven op de praktische noodzaak om de strijdmethoden waartoe een jarenlange bezetting hen had gedreven te bewaren, te propageren en voort te zetten."***

Opmerkelijk genoeg had BREYTENBACH, die zich zelf afficheerde als een tegenstander van het stalinisme van de SACP, veel lof voor Henri CURIEL. Dit verbaasde te meer omdat hij over CURIEL schreef: "Hij kwam er altijd rond voor uit dat hij een trouwe aanhanger was van het orthodoxe Sovjetcommunisme, het stalinisme zeg maar."****

Aktiviteiten van "Okhela"

Nadat BREYTENBACH en een paar andere blanke Zuidafrikaanse ballingen in 1972 de kern van een politieke organisatie hadden gevormd, die zij "Okhela" noemden, organiseerden zij binnen korte tijd een aantal geheime bezoeken aan Zuid-Afrika. "We bleken in staat onze aanhang in dat land uit te breiden, zoals we ook het bereik van onze activiteiten in het buitenland konden uitbreiden. Toen ik later, in 1975, werd gepakt, stond de organisatie echter nog steeds in de kinderschoenen."*****

Als successen van "Okhela" in de eerste jaren van zijn bestaan noemde BREYTENBACH de inbraak in de Zuidafrikaanse Ambassade te Bonn, die gegevens

*BREYTENBACH, blz. 84.

**BREYTENBACH, blz. 85. De kritiek BREYTENBACH op de SACP zou er volgens hem de oorzaak van zijn geweest dat de Franse "Mouvement contre le racisme, l'anti-semitisme et pour la paix" (MRAP) hem "als een baksteen" had laten vallen, "ongetwijfeld op verzoek van de SACP of van hun kameraden in Frankrijk". (BREYTENBACH, blz. 358).

***BREYTENBACH, blz. 85/86.

****BREYTENBACH, blz. 98/99.

*****BREYTENBACH, blz. 86.

had opgeleverd over de samenwerking op nucleair gebied tussen de BRD en Zuid-Afrika, en het aan het licht brengen van de wijze waarop grote oliemaatschappijen de boycot tegen het toenmalige Rhodesië ontdoken.*

BREYTENBACH over het Afrikaans

In het begin van zijn gevangenschap bood BREYTENBACH in een brief aan de Zuidafrikaanse veiligheidspolitie zijn diensten aan, "met als motivatie dat ik wilde bijdragen aan het behoud van de Afrikaanse cultuur". Hij deed dit aanbod vanuit de gedachte dat hij "nog steeds voldoende manoeuvreer-ruimte had om ze in hun eigen netten te vangen. Maar dat was het wanhopige zelfbedrog van het dier dat in de val zit."**

Na zijn vrijlating bleek BREYTENBACH toch duidelijk anders over de betekenis van het Afrikaans te denken dan andere "Okhela"-leden deden volgens het eerder geciteerde "Haagse Post"-artikel. Toen schreef hij namelijk: "Het Afrikaans is de taal van de onderdrukking en de vernedering, van de boer. Het officiële Afrikaans is het werktuig van de racist." Hieraan doet, aldus BREYTENBACH, niet af dat veel kleurlingen en ook zwarten inmiddels een eigen variant van het Afrikaans bezigen. Hij ziet "er volstrekt de noodzaak niet van in om te vechten voor het voortbestaan of de verbreiding van het Afrikaans. Degenen die dat doen versterken naar zijn mening de ideologie van de blanke heersers. Zij rechtvaardigen hun machtsmonopolie door te wijzen op hun zo aparte en zo bijzondere culturele identiteit - die alleen met behulp van het Afrikaans kan worden uitgedrukt".***

De toekomstverwachting van BREYTENBACH

In zijn autobiografische notities ging BREYTENBACH ook in op zijn persoonlijke verwachting inzake de toekomst. Daaruit bleek dat hij de SACP nog steeds wantrouwde. Volgens hem zou het ANC Zuid-Afrika uiteindelijk gaan regeren. "Gezien het gedrag van het ANC in ballingschap - zowel intern als ten opzichte van andere Zuidafrikaanse politieke groeperingen - en gezien de ideologische voorbeelden en bindingen van het ANC, is het denkbaar dat de huidige totalitaire staat zal worden vervangen door een staat die eveneens totalitair is - maar op een andere manier - en die geen andere revolutionaire denkrichtingen zal tolereren, een staat waarin de macht nog meer dan nu bij een kleine groep zal berusten, maar een staat zonder racisme. Zoals de zaken er nu voorstaan zal de Buitenlandse Missie, die in de greep van de dogmatici is, sterker zijn dan het ANC in Zuid-Afrika zelf, en vermoedelijk zal de eerste groep de tweede na een machtsstrijd aan de kant schuiven.****

Berend SCHUIJTEMA, opposant of geheim agent?

Een belangrijke rol in "Okhela" werd gespeeld door de in die tijd in Amsterdam wonende Zuidafrikaanse vluchteling Berend SCHUIJTEMA. Hij had in het begin van de jaren zeventig actief deelgenomen aan de samenvoeging van enkele kleinere anti-apartheidsgroepen tot de "Anti-Apartheidsbeweging Nederland" (AABN), van welke organisatie hij vervolgens secretaris werd.

Tijdens het tegen BREYTENBACH gevoerde strafproces vertelde deze dat SCHUIJTEMA zowel in augustus 1974 als in augustus 1975 vermomd en onder een valse identiteit in Zuid-Afrika was geweest. Het wekte toen, ook in Nederland,

*BREYTENBACH, blz. 86/87.

**BREYTENBACH, blz. 206.

***BREYTENBACH, blz. 404/405.

****BREYTENBACH, blz. 410.

bevreesding dat BREYTENBACH in augustus 1975 was gearresteerd terwijl SCHUIITEMA had kunnen ontkomen. Dit riep vragen op, te meer omdat BREYTENBACH de indruk bleek te hebben te zijn verraden.

Alhoewel de AABN officieel ontkende dat haar secretaris in de zomer van 1975 illegaal in Zuid-Afrika was geweest, werd SCHUIITEMA wegens het clandestiene karakter van de "Okhela"-aktiviteiten wel gedwongen af te treden. Toch bleef hij toegang houden tot anti-racisme kringen in Nederland doordat hij zijn baan als dokumentalist bij de "Anne Frank Stichting" behield.

En dat de rol van SCHUIITEMA in anti-apartheidskringen ook nog niet volledig was uitgespeeld, bleek toen hij in mei 1977 samen met de Nederlanders Cent van ANDEL* en

** de "Stichting South African Refugee Concern" (SSARC) oprichtte. Van bevriende zijde werd in de loop van 1979 vernomen dat deze stichting een frontorganisatie van "Okhela" zou zijn. Toen bleek ook dat de beurtelings in Groot-Brittannië en Nederland verblijvende vriendin van SCHUIITEMA, de Zuidafrikaanse Louise STACK, actief was voor de SSARC.

SCHUIITEMA vestigde in oktober 1979 de belangstelling van de pers op zijn persoon toen hij zich op het vliegveld van Johannesburg liet aanhouden. Naar zijn zeggen was hij naar Zuid-Afrika gereisd omdat hij ten overstaan van de rechter wilde aantonen dat BREYTENBACH en hij voor een goede zaak hadden gestaan en nog steeds stonden. Vreemd genoeg werd SCHUIITEMA in januari 1980 vrijgelaten zonder dat er een aanklacht was geformuleerd. Nog opmerkelijker was dat in diezelfde tijd in de Zuidafrikaanse pers openlijk werd geschreven dat SCHUIITEMA reeds sinds 1978 werkzaam was voor de BOSS, de geheime dienst. In de loop van 1980 keerde STACK naar Zuid-Afrika terug om zich bij SCHUIITEMA te voegen. Het was veelzeggend dat zij daarbij geen enkele hinder ondervond van de kant van de Zuidafrikaanse autoriteiten. Enkele weken later werd in de Nederlandse pers een interview met SCHUIITEMA en STACK gepubliceerd.*** Zij verklaarden bij die gelegenheid vastbesloten te zijn om de strijd van "Okhela" in Zuid-Afrika voort te zetten. Naar hun oordeel was het apartheidssysteem daarvoor de Britten opgedrongen en was het in feite "wezensvreemd aan het nationaal-revolutionair karakter van de Afrikaners". Voorts benadrukten zij dat ANC-ers als TAMBO zich reeds in de jaren zestig hadden ingezet voor de oprichting van een blanke afdeling van het ANC die als tegenwicht zou moeten fungeren tegen de SACP. In dit kader zou TAMBO zich in 1968 hebben gewend tot Henri CURIEL. Deze zou TAMBO daarop in contact hebben gebracht met BREYTENBACH. SCHUIITEMA kenschetste CURIEL merkwaardig genoeg als een revolutionaire nationalist en als zodanig zeker geen Moskou-man, maar juist tegenstander van het imperialisme zoals zich dat in het kapitalisme en het communisme manifesteerde.

Nog geen twee maanden later meldde de pers dat SCHUIITEMA Zuid-Afrika toch weer was ontvlucht, namelijk via de grens met Zimbabwe. Hij had het plan om naar Noord-Ierland te gaan om daar een nieuwe anti-apartheidsbeweging op te zetten. Samenwerking tussen het Noordierse verzet en de blanke Afrikaners achtte hij zeer goed mogelijk omdat beiden streden tegen de gevolgen van het Britse imperialisme.

*Cent Pieter van ANDEL was voorzitter van de AABN. Hij trad tegelijk met SCHUIITEMA terug uit het bestuur van deze organisatie. Verolvolgens werd hij directeur van de "Anne Frank Stichting".

** was een Amsterdamse advocaat. Hij trad in 1979 op als raadsman van de Zuidafrikaanse asyl-zoeker

***"Haagsche Courant" d.d. 12-7-1980.

Nadat hij tot de ontdekking was gekomen dat veel van zijn oude vrienden in West-Europa hem niet meer vertrouwden, keerd SCHUIITEMA terug naar Zuid-Afrika. In 1984 werd vervolgens vernomen dat SCHUIITEMA en STACK huisvesting genoten in een gebouw dat zou toebehoren tot de BOSS. Naar het oordeel van waarnemers kon SCHUIITEMA inmiddels overigens het beste worden gekarakteriseerd als een warhoofd.

BREYTENBACH, die in 1982 was vrijgelaten en inmiddels weer in Frankrijk woont, geniet in anti-apartheidskringen nog wel vertrouwen, als zijn aanwezigheid bij manifestaties en dergelijke tenminste zo mag worden uitgelegd.

BREYTENBACH over SCHUIITEMA

In zijn eerder gememoreerde boek ging ook BREYTENBACH in op het mysterie SCHUIITEMA. "Veel vrienden van me zijn er zeker van dat SCHUIITEMA degene is die me heeft verraden. Toen ik zelf nog gevangen zat hoorde ik dat mensen uit mijn naaste omgeving een onderzoek hadden ingesteld, en de persoon die naar Europa werd gestuurd om de zaak uit te zoeken sprak na zijn terugkeer het oordeel uit dat het SCHUIITEMA was. Ik kan voor de volgende feiten instaan. Na mijn arrestatie slaagde hij erin uit Zuid-Afrika weg te komen en ging hij terug naar Europa Terug in Nederland werd hij gewipt als secretaris van de AABN. Een communistische machtsgreep, zo kon hij later verklaren De SACP versterkte zijn greep en zuiverde de steunverlenende organisaties van niet-communisten. Dit klinkt plausibel. Daarna probeerde SCHUIITEMA, werkend vanuit Brussel, met hulp van CURIEL zijn reputatie en geloofwaardigheid te herstellen ... Hij was bij CURIEL tot kort voor diens dood (in mei 1978). Toch slaagde hij erin om in Scandinavië, en later ook in Nederland, een grote hoeveelheid geld bijeen te brengen. "Okhela" viel uiteen in twee groepen, waarvan er zogenaamd een pro- en een anti-BREYTENBACH was.* Hij moest het vasteland van Europa verlaten en ging eerst naar Engeland waar hij naar zijn zeggen in contact kwam met Ierse nationalist. Toen hij Engeland uitgezet werd ging hij naar Amerika ... In New York regelde hij zijn berouwvolle terugkeer (naar Zuid-Afrika). Later zei hij dat hij was teruggegaan om zichzelf aan te bieden in ruil voor zijn vrijlating. De (veiligheids)politie hield hem honderd dagen vast. De zaak werd vergeten. En toen lieten ze hem vrij** Enige tijd na zijn vrijlating vertrok hij met een vriendin naar Zimbabwe. Ze werden daar gearresteerd en bij de grens onder duistere omstandigheden aan mensen van de Zuidafrikaanse inlichtingendienst overgedragen, die hen prompt weer vrijlieten. SCHUIITEMA gaf in deze periode in enkele interviews toe dat hij informatie had verschaft aan Craig WILLIAMSON***, maar pas vanaf 1978 en uitsluitend met de bedoeling om het overwicht van de communistische partij in de bevrijdingsbeweging teniet te doen. (Later is SCHUIITEMA twee keer bij BREYTENBACH in Parijs geweest). Hij gaf toe dat hij geregeld contact had met diverse Zuidafrikaanse veiligheidsdiensten Zo speelt hij de ene groep tegen de andere uit."****

*BREYTENBACH tekende hierbij aan inmiddels met beide groepen contact te hebben gehad en dat beide toen beweerden hem trouw te zijn gebleven.

**BREYTENBACH werd in de gevangenis door zijn ondervragers op de hoogte gebracht van de terugkeer en aanhouding van SCHUIITEMA. Daarbij werd hem uiteindelijk ook verteld dat laatstgenoemde niet vervolgd zou worden.

***Een Zuidafrikaanse balling, waarvan begin 1980 bekend werd dat hij voor de veiligheidspolitie werkte.

****BREYTENBACH, blz. 207-209.

De affaire WILLIAMSON

In januari 1980 werd op navrante wijze duidelijk dat het Zuidafrikaanse inlichtingenapparaat offensieve activiteiten ontplooië tegen organisaties elders in de wereld die steun verleenden aan de oppositie in Zuid-Afrika en aan politieke vluchtelingen uit dat land. Toen maakte de Zuidafrikaan Craig WILLIAMSON, plaatsvervangend directeur van het "International University Exchange Fund" (IUEF) in Geneve, bekend dat hij sinds het eind van de jaren zestig werkzaam was voor de Zuidafrikaanse veiligheidspolitie. WILLIAMSON, die vice-voorzitter van de oppositionele blanke "National Union of South African Students" (NUSAS) was geweest en zei geheim lid van de SACP te zijn, was in 1977 van Zuid-Afrika naar Botswana "gevlucht". Daarna was hij voor het IUEF gaan werken, een organisatie die onder andere contacten onderhield met oppositionele studentengroepen in Zuid-Afrika en met uit dat land gevluchte studenten.*

Na zijn bekentenis tijdens een persconferentie in Zwitserland reisde WILLIAMSON terug naar zijn vaderland, waar hij als een held werd ontvangen.

*Het IUEF werkte in Nederland samen met het "Universitair Asyl Fonds" (UAF).